

Versterken door samenwerken

Het vak van de kindtherapeut is aan het veranderen. De hulpvragen lijken complexer te worden, waardoor er meer van de hulpverlener wordt gevraagd. Ook de zorgverzekeraars stellen steeds hogere eisen, om zo de kwaliteit van de zorg te garanderen. Het is de bedoeling om ouders en kinderen steeds meer maatwerk aan te bieden. Een Kindbehartiger kan hierbij een waardevolle aanvulling zijn omdat hij staat voor verbinden, versterken en samenwerken. De jeugdhulpverlener wordt een spiegel en een voorbeeld voor zijn cliënten, net zoals ouders een spiegel en voorbeeld zijn voor hun kind.

Maaïke (twaalf jaar) en Julia (elf jaar) zijn zusjes. Hun ouders zijn verwickeld in een complexe scheiding. Moeder vertrok zodra het besluit viel om te gaan scheiden en vader woont met beide kinderen in het ouderlijk huis. Deze situatie duurt inmiddels een jaar, omdat de ouders er met elkaar niet uit komen. Het proces met de advocaten vertraagt de hele gang van zaken. Inmiddels heeft vader het moeilijk thuis: Julia is heel opstandig en boos, terwijl Maaïke, die een goede steun is voor haar vader, stil is en slaap- en eetproblemen heeft. De schoolresultaten van beide meisjes gaan achteruit en er komen geen vriendinnen meer over de vloer. Beide meisjes willen niet naar hun moeder. Hun vader stimuleert dit ook niet, omdat moeder de meiden in zijn ogen in de steek heeft gelaten.

Toestemming van beide ouders

Een professional moet bij het ondersteunen van kinderen altijd werken met toestemming van beide gezaghebbende ouders. Het is daarom belangrijk dat ik ook moeder spreek om haar kant van het verhaal te horen. Moeder denkt dat vader het nog steeds niet eens is met de beslissing dat ze gaan scheiden en dat hij haar daarom op allerlei manieren tegenwerkt. Ze zegt dat vader communiceert dat ze een slechte moeder is, waardoor de meiden haar niet meer zo vaak willen zien. Moeder is ook boos en verdrietig omdat de meiden niet willen blijven slapen. Ze zegt dat ze niet wil dat haar dochters therapie krijgen en ziet de vader als grote boosdoener van alle problemen. Ze geeft aan wanhopig te zijn en is bereid om alleen op gesprek te komen. Ze zegt: 'Eigenlijk zijn onze advocaten alleen maar aan het vechten voor ons en wil niemand inzien dat mijn dochters niet weggehouden mogen worden van mij.' Na dit gesprek nodig ik beide ouders uit voor een apart intakegesprek om te onderzoeken wat nu precies de hulpvraag is. Het is belangrijk om hierbij zorgvuldig uit

te vragen wat de ouders willen en wat er volgens hen nodig is om de situatie voor hen en voor de kinderen te verbeteren. Voor mij is het vervolgens belangrijk om te bekijken of dit een traject is voor de kindtherapeut of dat we misschien toch beter een andere weg in kunnen slaan. Dit kan betekenen dat ik doorverwijs of met een andere deskundige ga werken.

Feiten

Na het gesprek met de ouders zet ik een aantal feiten op een rij:

Vader wil weten wat zijn kinderen nodig hebben. Moeder wil dat de meiden gaan beseffen dat ze naar haar toe moeten komen. Ze wil geen therapie voor de kinderen, maar ze wil wel dat ik met hen ga praten.

De ouders zitten in een complexe scheidingssituatie. De eerste signalen zetten mij aan het denken over ouderverstoting, iets waar ik zorgvuldig op moet blijven letten. De kinderen kiezen volledig partij voor hun vader en willen vrijwel geen contact meer met hun moeder.

Bij de oudste dochter zou er inmiddels sprake kunnen zijn van parentificatie, wat betekent dat zij al een langere periode de rol van de andere ouder op zich neemt met de bijbehorende taken en verantwoordelijkheden. Het meisje is aan het zorgen voor haar vader en haar zusje, maar kan zichzelf daardoor minder goed ontwikkelen.

Beide kinderen zitten klem tussen hun ouders door de scheidingssituatie, ook wel bekend als het loyaliteitsconflict. De kinderen moeten de ruimte krijgen om een verbinding aan te gaan met beide ouders. Als dit niet mogelijk is, gaan de kinderen hieronder lijden. Een kind blijft zijn hele leven lang het kind van zijn ouders. Als partners kun je scheiden, maar ex-ouders bestaan niet. De ouders kunnen niet goed met elkaar communice-

en verbinden

ren omdat er nog veel strijd is en ze allebei in de overlevingsstand zitten. Daardoor kunnen zij, en ook de kinderen, moeilijk aan het 'rouwproces' beginnen. De positie van de kinderen dreigt hierdoor steeds verder uit beeld te raken.

Beide ouders hebben weinig onafhankelijke hulpbronnen waarmee ze op hun gedrag als ouders kunnen reflecteren en ook de netwerken rondom de ouders blijken bij de strijd betrokken.

De kinderen worden nauwelijks gezien en gehoord. Het ene kind laat externaliserend gedrag zien: ze is boos en opstandig (vechten), het andere laat internaliserend gedrag zien: ze is stil en trekt zich terug (bevrozen).

De *window of tolerance* is bij beide ouders erg klein. Er is sprake van chronische stress.

Samenwerken door verbinden en versterken

Ik besluit geen therapie aan te bieden omdat moeder dit absoluut niet wil en ik iets anders meer passend vind. Ik stel het traject van de Kindbehartiger voor, omdat het belangrijk is dat zowel ouders als kinderen zich gehoord gaan voelen. Strijd maakt dat niemand meer naar de ander luistert. Ik leg de ouders uit wat het traject inhoudt en dat ik op dit gebied samenwerk met collega-Kindbehartiger Katja Blok. Een Kindbehartiger

is een getrainde professional die optreedt als belangenbehartiger van kinderen in een scheidings situatie. Hij ondersteunt kinderen en hun ouders/verzorgers, geeft (juridisch) advies en heeft als doel om kinderen met een vertrouwd en veilig gevoel verder te laten gaan tijdens en na de scheiding (zie ook www.kindbehartiger.nl).

Via een Kindbehartiger wordt maatwerk en ondersteuning aangeboden. Het is geen therapie of behandeling. Ouders en kinderen behouden binnen het traject zelf de regie over de toekomst. Er wordt vanuit een vrijwillig kader gehandeld zonder dat men in allerlei registratiesystemen terechtkomt. Wensen en behoeften worden geïnventariseerd om te komen tot passende afspraken voor de nieuwe gezinssituatie na de scheiding. Er wordt steeds gehandeld vanuit de positie van het kind. Samen met het netwerk zorgt de Kindbehartiger ervoor dat ouders en kinderen sneller op de juiste plek terechtkomen, zodat de scheiding op alle fronten zorgvuldig wordt afgewikkeld. Bij complexe scheidingen werk ik samen met een andere professional om te voorkomen dat je als professional onbewust in de strijd wordt meegenomen. Werk je samen, dan kun je elkaar scherp houden, afstand nemen, elkaar feedback geven, maar ook sparren, elkaar versterken en elkaar aanvullen. De collega-Kindbehartiger is een specialist in ouder-kindcommunicatie. In een complexe scheiding

is de communicatie meestal verstoord. Samen met de expertise van de kindtherapeut kunnen we ouders en kind ondersteuning op maat aanbieden.

Vervolgtraject

De ouders gaan na de uitleg akkoord. Het doel van het traject is om met de kinderen in gesprek te gaan en te kijken hoe het met Maaïke en Julia gaat en wat ze op dit moment nodig hebben. Een Kindbehartigertraject bestaat meestal uit een aantal gesprekken met het kind en een gesprek met beide ouders waarin wordt aangegeven wat het kind nodig heeft. We stellen voor om één gesprek met de meisjes samen te doen en daarna nog twee gesprekken afzonderlijk te doen met Maaïke en Julia. Daarna volgt in een gezamenlijk gesprek een terugkoppeling naar de ouders.

In de Kindbehartigerovereenkomst hebben we twee voorwaarden gesteld:

1. Het oudergesprek is met beide ouders, zodat de ouders op hetzelfde moment dezelfde boodschap horen.
2. De ouders beloven tijdens dit traject de juridische strijd tijdelijk te stoppen. Een Kindbehartigertraject gaat om verbinden en zet in op de-escalatie.

We nemen met toestemming van beide ouders contact op met de advocaten om uit te leggen wat we gaan doen en bespreken wat er nodig is om de ouders uit de strijd te halen. Op verzoek van de ouders zullen wij de advocaten ook een eindverslag van het gesprek sturen. Het verslag, met advies, geeft een objectief en helder beeld van het doorlopen traject bekeken vanuit het kind en kan mogelijk worden gebruikt bij de rechtbank.

Tekening

In het eerste gesprek staat veiligheid voorop, wat wordt gerealiseerd door empathie, afstemming en erkenning. Er zijn verschillende werkvormen die we, afhankelijk van de leeftijd van het kind, kunnen inzetten. Zo gebruiken we vaak de boomtekening (systemisch kijken naar waar het kind op dit moment staat binnen het gezin). Zo'n tekening kan op een ongedwongen manier verschillende inzichten geven, zoals gevoelens die leven bij het kind (het is echter wel van belang om bij het kind te controleren of het klopt wat je denkt te zien).

Een andere benadering is het systemisch werken met behulp van Duplo poppetjes om een situatie in beeld te brengen en gezinsverbanden en gevoelens zichtbaar te maken. Soms laten we het kind de huizen bij papa of mama tekenen, soms een lievelingsboom (jij bent de boom, de ouders zijn je wortels en die wortels heb je allebei nodig, anders groeit de boom scheef).

In dit geval waren beide meiden erg creatief; ze tekenen graag. Wij vroegen ze daarom een gezamenlijke

tekening te maken, waarbij ieder vier blaadjes kreeg. Het verhaal bij de tekening luidde als volgt: er is een prins en een prinses die elkaar uit het oog zijn verloren. Ze horen bij elkaar, maar dat weten ze nog niet. Daarom is er een hart, een soort ster van Bethlehem die zo intens straalt dat de prinses de weg naar de prins vindt. Als de ster echter te zwak schijnt, is er een magische rode glitterweg, waardoor de prins de prinses toch terug kan vinden.

Ik laat deze tekening zien (met toestemming) omdat die eigenlijk heel mooi de diepe, onbewuste behoefte van elk kind bij de scheiding vertelt: vrijwel ieder kind, van welke leeftijd dan ook, wil dat zijn ouders weer bij elkaar komen. Het zou zomaar kunnen dat de meisjes op die onbewuste diepere laag vertellen dat moeder eigenlijk de eerste stap moet zetten (zij moet het hart volgen) en als haar dat niet lukt, moet vader via de rode magische weg naar moeder toe gaan, zodat ze uiteindelijk toch weer bij elkaar komen.

Behoeften en gevoelens

In de daaropvolgende gesprekken hebben de meiden afzonderlijk gekeken naar wat ze willen, wat ze nodig hebben en hoe ze zich voelen. Ze krijgen de ruimte om alles te vertellen wat hen dwarszit.

Zo geven ze bijvoorbeeld aan dat ze boos zijn op hun moeder omdat ze is weggegaan en hun vader in de steek liet. Ze drinkt te veel, denkt alleen maar aan zichzelf en heeft nooit goed voor hen gezorgd. De kinderen hebben medelijden met hun vader en Maaïke wil graag dat haar vader weer blij wordt, wat ze probeert te bereiken door hem te helpen. Julia is heel erg boos op alles en haar vader krijgt de volle laag; ze schreeuwt, slaat, doet de kat pijn en gooit spullen kapot. Ze mist de moeder van nu niet, maar wel de moeder van vroeger. We leggen uit dat iedere ouder zijn eigen aandeel heeft in een scheiding en geven de kinderen inzichten.

In deze sessie praten we er ook over hoe de kinderen omgaan met hun eigen behoeften en gevoelens en geven we hier handreikingen voor. We leggen uit dat de onduidelijke situatie voor niemand fijn is en dat het goed zou zijn als hun ouders met elkaar gingen praten. Het belangrijkste is dat de meiden erkend worden in hun lot, in de druk die momenteel op hun schouders rust en dat we begrijpen hoe moeilijk het voor hen is. Als hun belangenbehartiger en 'verlengstuk van hun stem' nemen wij deze rol van hen over richting de ouders. We maken duidelijke afspraken met de meiden over wat we mogen communiceren naar hun ouders.

Oudergesprek

Het oudergesprek bestaat uit een terugkoppeling van wat we bij de meiden hebben gezien en gehoord. We bespreken de impact van negatieve communicatie over de ander en leggen de ouders uit hoe het komt dat de meisjes zich op dit moment afkeren van hun moeder. Tevens geven we aan hoe belangrijk het is dat de kinderen beide ouders blijven zien. We geven psycho-educatie over de impact van een scheiding op kinderen van deze leeftijd. Zo is het in deze case heel belangrijk om de ouders uit te leggen hoe belangrijk de rolmodellen van vader en moeder zijn voor het vormen van een sociale identiteit (hoe je ervaart dat anderen je zien). Deze ontwikkeling begint vooral in de fase van de prepuberteit. Als de vorming van de sociale identiteit niet goed heeft kunnen plaatsvinden door de scheiding, kan dit later voor een verlate reactie zorgen zoals emotionele problemen, gedragsproblemen en/of risicogedrag.

We kijken met de ouders naar hun eigen aandeel in de scheiding en kijken wat ervoor nodig is om samen goede afspraken te kunnen maken zodat de scheiding kan worden uitgesproken en de kinderen duidelijkheid krijgen. We praten ook over oudercommunicatie: hoe je je weer kunt verbinden met je kind. De ouders hebben het momenteel moeilijk, ze zijn aan het overleven

Margriet Schouten is integratief kinder- en jeugdtherapeut en heeft een kinder- en jeugdpraktijk in Driebergen (www.kinderpraktijk-margriet.nl). Naast het geven van therapie, het systemisch werken met gezinnen en coaching van kinderen/pubers en hun ouders werkt ze samen met Katja Blok, een specialiste op

het gebied van ouder-kindcommunicatie. Samen begeleiden ze ouders en kinderen voor, tijdens en na een scheiding. Ze draaien KIES-groepen op maat en werken voor SAVE Utrecht, die ouders die in een uitzichtloze vechtscheiding zitten doorverwijst. Margriet en Katja zijn aangesloten bij de Beroepsorganisatie Kindbehartiger en werken samen met diverse professionals.

en kunnen hierdoor de positie van hun kind (tijdelijk) niet zien. We praten over chronische stress en wat je als ouder kunt doen om die te verminderen. We stellen een gezamenlijk plan van aanpak op voor de komende drie maanden. We stellen voor om de scheiding niet door twee verschillende advocaten te laten regelen, maar met een goede mediator te werken. De ouders gaan hierover nadenken.

Inzichten

Na dit gesprek geven de ouders aan dat ze veel inzichten in zichzelf en in hun kinderen hebben gekregen. In dit geval vragen ze ons om vertrouwenspersoon voor hun dochters te blijven zolang ze dit nodig hebben. Deze ondersteuning is ook bedoeld om de meiden weer met hun moeder te verbinden. Binnenkort gaan de meiden voor het eerst een nachtje bij haar logeren, een eerste stap in de goede richting. De ouders praten niet meer negatief over elkaar en zijn ieder apart naar een systemisch therapeut gegaan om te werken aan inzichten in hun eigen aandeel in de scheiding, waardoor ze minder hard naar elkaar zijn. Vader vervult zijn rol als vader en geeft moeder de ruimte om haar rol als moeder op te pakken. Er is duidelijk sprake van de-escalatie; de oudercommunicatie is minder destructief en er is meer verbinding tussen hen als ouders. De mediator gaat aan de slag en wij kunnen als Kindbehartiger blijven opereren als vertrouwenspersoon van de kinderen. <